

Cal Xerta

Sant Pere de Riudebitlles

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Camí de Baix, 32
Emplaçament Sobre el riu de Bitlles

Coordenades:

Latitud: 41.454299544998
Longitud: 1.7038367598702
UTM Est (X): 391742
UTM Nord (Y): 4590001

Classificació

Número de fitxa 08232 - 16
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVIII-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Aprovat per Ple del Consell Comarcal de l'Alt Penedès en data 9 de novembre de 2023.
Data aprovació: dl., 09/10/2023 - 12:00
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Sant Pere de Riudebitlles, Plaça de les Eres, 1, 08776-SANT PERE DE RIUDEBITLLES
ARQUEOCIÈNCIA - J.M. Huélamo
Autoria de la fitxa
Data de registre de la fitxa: ds., 15/05/1999 - 02:00
Autoria de la darrera revisió: María del Agua Cortés Elía. OPC

Descripció

Antic molí paperer que tancava de manera perpendicular la baixada del camí de Baix, creant un engorjada important a la baixada cap el riu de Bitlles i el pas cap a l'Altra Banda. Al costat de quatre més (molí de la Font, molí Cardús, Cal Ton del Pere i Cal Ròmul), formava un conjunt de molins urbans al mig del poble, que ofería, així mateix, una façana molt característica sobre el riu. La seva força motriu, l'aigua, procedia del Rec de la Vila. L'edifici s'havia generat per l'addició de diverses construccions de diverses èpoques, però seguint la forma típica de molí paperer, de diverses plantes en les que destaca, a les superiors, la presència de nombroses finestres per a funcionar com assecador del paper. Sota el nivell de pas del carrer, a la zona de la llera, es conserven encara instal·lacions antigues, on s'observen les restes d'alguna roda petita de fusta, així com altres elements, ignorant-se l'estat en concret, al no poder accedir per la gran quantitat de runa d'enderroc i el perillós estat general del lloc. Es conserva una part alta de l'edifici, un cop superat el pas del camí de Baix en direcció cap el centre de la Vila. En aquest sector es conserven tres plantes.

Observacions:

Destaca a l'edifici l'antiga roda de calaixos de fusta exterior i les interiors, ja que eren les que transmetien l'energia mecànica a la maquinària a través de diversos embarrats que encara es conserven. No es produïa electricitat, sinó que la roda transmetia el moviment a les màquines de l'interior a través de diverses rodes dentades i altres mecanismes giratoris. A can Xerta es conserven dues rodes de molí, una amb un eix de cap a cap i altra més grossa de la que queden poques restes. A l'interior es conserven íntegres tots els sistemes de transmissió d'energia. La roda exterior està en procés de restauració.

La quinària que es conserva a l'interior compta amb quatre piles holandeses en bones condicions, una màquina Picardo semi contínua amb cilindres que donava forma al paper. També hi ha un tanc d'aigua o pila auxiliar per rehidratar la pasta.

El procés de producció començava al pis inferior on hi havia les piles holandeses per la primera fase de producció del paper, després es pujava amb un muntacàrregues al següent pis on es rehidratava i passava per la Picardo, el paper que sortia es pujava al següent pis on es premsava i finalment al pis superior de l'edifici per deixar-lo assecar.

L'estructura dels molins paperers és en general molt similar, ja que eren edificacions de planta rectangular o quadrangular, amb algunes plantes soterrades, i entre dos i quatre pisos superiors. Generalment a la part soterrada hi havia la producció de paper, ja que estava assequible per fer entrar l'aigua necessària, hi havia les piles, les maces, els argolins i les premses. Als pisos superiors es feia l'assecatge del paper i el posterior emmagatzematge.

Història

Can Xerta i Can Fabra eren antic molins paperers, segurament originaris del segle XVIII, que és el segle en que es desenvolupa de forma important la indústria paperera a Catalunya, i de manera destacada a l'Anoia i contrades veïnes. A la conca del bitlles hi havia a l'any 1769, 8 dels 69 molins que hi havia a Catalunya, segons el llibre La indústria paperera a l'Anoia (1700-1998) de Miquel Gutiérrez i Poch. Sis anys més tard ja n'hi havia 13 i a Catalunya un total de 109.

Documentalment, tenim constància que el 20 de febrer de 1750 el molí era propietat de Miquel Lluçà, que fabricava paper de barba, un paper manual, molt blanc, fet a partir de fibres de cotó i que tradicionalment es feia a les piles holandeses. El 1880 va adquirir el molí la família Fabra, que va fabricar paper d'estrassa, un paper de baixa qualitat, fins el 1956, quan van traslladar la producció a una nova planta per fer-hi cartró ondulat (Mapa de Patrimoni Cultural de Sant Pere de Riudebitlles, 2000 i 2023).

La característica més important del molí de can Xerta és que mostra els tres nivells bàsics de producció del paper: la producció manual, la producció amb les primeres màquines contínues tipus Picardo, i finalment les segones màquines contínues amb assecador. L'obtenció de la pasta es feia amb les piles holandeses o cilindres, anomenades així per la forma. És un sistema més modern que el que utilitzava el molí de Capellades que desfibraven amb maces de fusta. Les piles holandeses proporcionaven millors resultats de qualitat i quantitat en el trinxat dels draps. Aquest invent de finals del segle XVII es va implantar a Catalunya al segle XIX i es va utilitzar a moltes fàbriques fins els 1970, quan es va substituir pel pulper. El molí de can Xerta explica un sistema de producció que és diferent al que s'explica al Museu-molí paperer de Capellades.

Bibliografia

ESTEVE, J. i RIBAS, M. (2008). *Els molins paperers de Catalunya*. Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Patrimoni Industrial, temes 2.

Gutiérrez i Poch, Miquel (1999) *La indústria paperera a l'Anoia (1700-1998)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Inventari de Patrimoni Arquitectònic (IPA). Generalitat de Catalunya. Anys 1982 i 1990.
<http://invarquit.cultura.gencat.cat>

ROSSELLÓ, Joan; MORERA, Lluís (1988) "L'arquitectura paperera al Penedès.

Un patrimoni oblidat", *Miscel·lània penedesenca*, pp. 242-253, Institut d'Estudis Penedesencs.

TORRENTS ALEGRE, J. (1996b) "La història escrita en pedra: el casal-molí dels marquesos de Llió", *Programa de Festa Major*, Sant Pere de Riudebitlles.

VIRELLA TORRAS, Xavier (1994) "Sant Pere de Riudebitlles i el seu rec" a *Gran Penedès*, Núm. 41, pp. 23-32, Institut d'Estudis Penedesencs.

